

RAZLIČITI OBLICI LITURGIJSKIH BLAGOSLOVA OBITELJI

Zvonko Pažin, Đakovo

UDK 265.5

265.9

Pregledni članak

Primljeno 10/2006

Sažetak

Autor govori o različitim mogućnostima liturgijskih blagoslova u obitelji. Da bi se bogoslužje blagoslova pravilno razumjelo, autor prvo govori o blagoslovu kako je predstavljen u samom obredniku blagoslova, odnosno u Bibliji i u kršćanskoj tradiciji i time daje njegovo teološko utemeljenje. Autor zatim pokazuje koje su mogućnosti slavljenja blagoslova sadržane u važećem obredniku blagoslova iz 2007. godine. U središnjem dijelu prikazane su neke mogućnosti slavlja blagoslova u obiteljskom okruženju s napomenom da takva slavlja može predvoditi bilo zaređeni službenik, bilo laik. Budući da važeći obrednik blagoslova pokazuje dvije bitne manjkavosti (ponajčešće ne donosi svetopisamske tekstove te ne donosi dovoljan broj vlastitih slavlja), ukazuje se na nužnost vlastitoga obrednika blagoslova, kako to određuje i Druga biskupijska sinoda đakovačka i srijemska, ali i vlastitog molitvenika-pjesmarice koji bi se priredio na osnovu ovoga obrednika, a za potrebe puka.

Ključne riječi: obitelj, blagoslovi, obrednik, molitvenik, pjesmarica, biskupijska sinoda.

Uvod

U puku se blagoslov često shvaća kao zazivanje Božje snage da poništi djelovanje zlih sila koje su svuda oko nas. Blagoslov bi dakle bio nekakav štit i osiguranje, kao zaštitno odijelo ili kao postupak raskuživanja i steriliziranja medicinskih instrumenata, da bi se uništili opasni virusi i mikrobi. Stoga ćemo kao uvod u govor o različitim oblicima blagoslova obitelji ukratko prikazati osnovna obilježja blagoslova, onako kako ga shvaća Sveto pismo i liturgija Crkve. Nakon toga ćemo pokazati na koji je način blagoslov obitelji prisutan u Starom i Novom zavjetu. U trećem ćemo dijelu prikazati blagoslov obitelji u bogoslužju Crkve. U četvrtom dijelu – koji je središnji dio ovoga izlaganja – pokazat ćemo neke mogućnosti blagoslova obitelji. U petom ćemo dijelu ukazati na pitanja i perspektive.

I. BLAGOSLOV U NAUMU SPASENJA

1. »Silazni« blagoslov – izvor svakoga blagoslova

Nauk Crkve o smislu i značenju blagoslova i blagoslivljanja nalazimo lijepo razložen u Općim napomenama Obrednika blagoslova¹ koje ovako započinju svoje izlaganje:

Nadasve blagoslovljeni Bog izvor je i ishodište svakog blagoslova. On, jedini dobar, sve je učinio dobro da svoje stvorove ispuni blagoslovima i uvijek ih je, i nakon čovjekova pada, dijelio kao znak milosrđa. (br. 1)

Prema biblijskomu shvaćanju blagoslov Božji je život, uzimanje dijela na Božjemu životu. Blagoslov je usko povezan sa stvaranjem. Božja je riječ svemoćna: što izrekne, to se i zbude. Zato je i blagoslov, izrečen pri koncu stvaranja, dio samoga stvaranja. Međutim, život i blagoslov koji je Bog dao u činu stvaranja nastavlja se i dalje tijekom povijesti spasenja. U sljedećem broju Opće napomene napominju:

I kad je došla punina vremena, Otac je poslao svoga Sina i po njemu, koji se utjelovio, ljude je ponovno blagoslovio svakim duhovnim blagoslovom. Tako nam se staro prokletstvo prometnulo u blagoslov, kad je »rođeno sunce pravde, Krist, naš Bog. On nas je oslobodio prokletstva i darovao nam blagoslov.« (br. 2)

¹ Rimski obrednik obnovljen prema odluci svetog općeg sabora Drugog vatikanskog, proglašen vlašću pape Pavla VI. Blagoslovi., Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.

Isus Krist najveći je Božji blagoslov upućen ljudima. U njemu smo svi blagoslovljeni i »zamilovani«. To je vrhunac »silaznoga blagoslova«: Bog stvoritelj podaruje život blagoslivljajući djelo svojih ruku, a njegov nas Sin otkupljuje svojom smrću i uskrsnućem na novi život, promećući tako staro prokletstvo u blagoslov. Konačno, darom Duha Svetoga Božji blagoslov poziva čovjeka na nov život dajući mu dioništvo u božanstvu Isusa Krista.

2. »Uzlazni« blagoslov kao čovjekov odgovor

Opće napomene nadalje govore i o »uzlaznom blagoslovu«: čovjek, dio-
nik Božjih darova stvaranja, otkupljenja i posvećenja, zahvaljuje Bogu blago-
slivljajući ga, a najviše mu zahvaljuje i blagoslivlje ga zbog Krista koji nas je
posvetio vazmenim otajstvom svoje muke, smrti, uskrsnuća i proslave.

*Bog, od kojega dolazi svaki blagoslov, već je u ono doba dopustio ljudi-
ma, napose patrijarsima, kraljevima, svećenicima, levitima, roditeljima,
da hvale njegovo ime i da njegovim imenom blagoslivljaju druge ljude te
stvorenja obasiplju božanskim blagoslovima. (br. 6)*

Za Židove – koji su živjeli sa Svetim pismom – molitva je u prvom redu
bila molitva hvale – *beraka*. Taj uzlazni blagoslov (kada čovjek blagoslivlja
Boga) bio je najvažniji dio i ranokršćanske molitve, kako to možemo vidjeti u
Hipolitovoj *Apostolskoj predaji* s početka 3. st.:

*Zahvaljujemo ti, Bože, i prikazujemo ti prvine plodova koje si dao da
uberemo. Po svojoj si riječi dao da rastu, zapovjedio si zemlji da donosi
sve svoje plodove na radost i za hranu ljudskom rodu i svim životinjama.
Za sve to mi te hvalimo, Bože, za sve tvoje blagoslove što nam daješ kad
ukrašavaš sve stvoreno svakom vrstom plodova, po svome Sinu Isusu Kri-
stu, našem Gospodinu, po kojem je tvoja slava u vijeke vjekova. (br. 31)²*

To je ono što i mi na poseban način činimo u Časoslovu. Hvalimo Boga po-
hvalnim psalmima i himnima. Konačno, Jutarnja se naziva i *Laudes – Pohvale*.

3. Zazivanje Božjega blagoslova

Govorili smo o »silaznom blagoslovu« gdje Bog blagoslivlja čovjeka u
svom djelu spasenja i otkupljenja. Nakon što čovjek zahvaljuje Bogu i blago-

² Prema: IPPOLITO DI ROMA, *La Tradizione apostolica. Introduzione, traduzione e note a cura di Rachele Tateo*, Ed. Paoline, Roma, 1979., str. 91.-92.

slivlja ga zbog tih njegovih djela (uzlazni blagoslov), ponovno se javlja »silazni blagoslov« koji ovaj put označava blagoslov koji čovjek zaziva od Boga na ljude i na stvari, ukoliko služe ljudima.

U prva kršćanska vremena nije manjkalo ovakvih »silaznih« blagoslova – zazivanja Božjega blagoslova na vjernike. Međutim, ovi su blagoslovi bili usko povezani s uzlaznim blagoslovima upućenim Bogu zbog njegovih silnih djela. Tako već navedeno djelo *Apostolska predaja* određuje:

Ako se prinosi ulje, (biskup) daje hvalu kao kod prinosa kruha i vina... »Kao što, blagoslivljajući ovo ulje, kojim si pomazivao svećenike i proroke, daješ spasenje onima koji ga primaju i njime bivaju pomazani, tako neka ono donese pomoć onima koji ga budu kušali i zdravlje onima koji ga budu upotrebljavali.« (br. 5)³

Tako sve liturgijske molitve imaju uz zaziv i doksologiju (završnu pohvalu), uz uobičajenu anamnezu i molbu. Misne molitve to pokazuju u zgusnutom obliku, tako da to koji put nije lako ni zapaziti. Naime, u prvomu dijelu molitve, nakon zaziva, u anamnezi prvo se sjećamo Božjih djela koje je on za nas u Kristu Isusu učinio, da bismo onda u molbi zamolili Boga za određenu pomoć. Tako npr. molimo:

*Bože,
svojom si nas milošću posinio da postanemo djeca svjetla.
Ne daj da nas zahvati tmina zablude, već da uvijek budemo obasjani istinom.*

Razumljivo je da čovjek moli zaštitu Božju te da zaziva Božji blagoslov prvenstveno na čovjeka. A kada se blagoslivljaju stvari, blagoslivljaju se zapravo ljudi koji se tim stvarima služe. Zato se i u Obredniku prvo donose blagoslovi osoba.

II. OBITELJSKI BLAGOSLOVI U SVETOMU PISMU

1. Stari zavjet

Čovjek je vrhunac Božjega stvaranja. Kad čovjek blagoslivlja Boga, on mu prvenstveno zahvaljuje za dar života. U tom je smislu za starozavjetnoga vjernika

³ Isto, str. 65.

potomstvo izraz najvećega Božjeg blagoslova. Jer, koga Bog ljubi, drži starozavjetni vjernik, toga obdaruje brojnim potomstvom. Blagoslov Abrahama i sastoji se u tomu da mu Bog obećava da će njegova potomstvo učiniti brojnim poput zvijezda na nebu i pijeska na obali morskoj (Post 22,27). Zato je u Staromu zavjetu na osobitoj cijeni blagoslov koji roditelj izriče nad svojom djecom. Tako je osobito je dirljiv blagoslov kojim Izak blagoslivlja svoga sina Jakova (Post 27,27-29):

Kad se Jakov primače i poljubi ga, Izak osjeti miris njegove odjeće pa ga blagoslovi:

*»Gle, miris sina mog
nalik je mirisu polja
koje Jahve blagoslovi.
Neka ti Bog daje
rosu s neba i rodnost zemlje:
izobilje žita i mladoga vina.
Narodi ti služili,
plemena ti se klanjala!
Braćom svojom gospodari,
nek sinci majke tvoje pred tobom padaju!
Proklet bio tko tebe proklinje;
blagoslovljen tko te blagoslivlja!«*

Poznat je i blagoslov kojim Jakov blagoslivlja svoga sina Judu (Post 49,8-12).

*Judo! Tvoja braća slavit će te;
svagda ti je šaka na šiji dušmana,
sinci oca tvoga tebi će se klanjat.
Judo, laviću mali!
Plijenom si se, sine, udebljao;
poput lava, poput lavice
legao potrbuške!
Tko bi ga dražiti smio?
Od Jude žezlo se kraljevsko,
ni palica vladalačka od nogu njegovih
udaljiti ne će
dok ne dođe onaj komu pripada -
komu će se narodi pokoriti.*

Navest ćemo još blagoslov Jakova nad Josipovim sinovima, Efraimom i Manašeom (Post 48,15-16):

*»Bog, čijim su putovima hodili
oci moji Abraham i Izak,
Bog, koji mi je pastir bio
otkako postah pa do danas,
anđeo koji me od svakog zla
izbavljao -
djecu ovu neka blagoslovi!
Neka se ime moje
i mojih pređa Abrahama i Izaka
po njima spominje!
U mnoštva se mnogobrojna
po zemlji razmnožili!«*

Pobožni Tobit blagoslivlja svoju snahu (Tob 11,17):

*Dobro došla, kćeri moja! Blagoslovljen Bog koji te doveo k nama! I neka
su ti blagoslovljeni i otac i majka!*

U skladu sa starozavjetnom tradicijom i u današnjih je pobožnih Židova na osobitoj cijeni obiteljski blagoslov. Tako na slavlju šabata izriče se poseban blagoslov nad djecom:

Za dječake se kaže: »Neka bi Bog učinio da budeš poput Efraima i Manašea.« Tako je Jakov blagoslivljao svoje sinove. A za djevojčice se kaže: »Neka bi Bog učinio da budeš kao Sara, Rebeka, Rahela i Lea koje su izgradile kuću Izraelovu. Na koncu slijedi svećenički blagoslov za sve: »Neka te blagoslovi Vječni i neka te čuva. Neka te Vječni obasja svojim licem i posveti te. Neka Vječni okrene k tebi svoje lice i da ti mir.«⁴

Evo još jednoga blagoslova koji rabin izgovara na vjenčanju.

»Blagoslovljen si Vječni, Bože naš, Kralju svijeta, koji si stvorio veselje i radost, pjesmu, pjevanje, usklik i prijateljstvo, ljubav i zajedništvo, mir i drugarstvo. Brzo, Vječni, Bože naš, nek se čuje u brdima Judeje i na ulicama Jeruzalema glas veselja i glas radosti, glas mladoženje i glas nevje-

⁴ Usp. K. DA-DON, *Židovstvo. Život, teologija i filozofija*, Profil, Zagreb, 2004., str. 257.

ste, uzvici mladoženja ispod njihovih hupa i mladića s njihovih zabava. Blagoslovljen si, Vječni, koji razveseljuješ mladoženju i nevjestu.»⁵

2. Novi zavjet

Na početku Lukina evanđelja nailazimo na više obiteljskih blagoslova vezanih uz rođenje Isusa i Ivana Krstitelja.

Elizabetin blagoslov. Elizabeta blagoslivlja trudnu Mariju (Lk 1,42):

»Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje!«

Zaharijin blagoslov. Kad je Elizabeta rodila Ivana, bila je Bogu zahvalna što je u starosti dobila dijete. I drugi su to shvaćali kao blagoslov. Zato veli Luka (1,58): *»Kad su njezini susjedi i rođaci čuli da joj Gospodin obilno iskaza dobrotu, radovahu se s njom.«* Zato zahvalni otac Zaharija izriče blagoslov Bogu i zaziva Božji blagoslov na novorođenoga Ivana (Lk 1,76-79):

*A ti, dijete, prorok ćeš se Svevišnjega zvati
jer ćeš ići pred Gospodinom
da mu pripraviš putove,
da pružiš spoznaju spasenja narodu njegovu
po otpuštenu grijeha njihovih,
darom premilosrdnog srca Boga našega
po kojem će nas pohoditi
Mlado sunce s visine
da obasja one što sjede u tmini
i sjeni smrtnoj,
da upravi noge naše na put mira.«*

Blagoslov starca Šimuna. Slično Šimun blagoslivlja Isusa, Mariju i Josipa (Lk 2,34-35):

Šimun ih blagoslovi i reče Mariji, majci njegovoj: »Ovaj je evo postavljen na propast i uzdignuće mnogima u Izraelu i za znak osporavan – a i tebi će samoj mač probosti dušu – da se razotkriju namisli mnogih srdaca!«

⁵ K. DA-DON, *Nav. dj.*, str. 446.

Ženidbeni blagoslov. Na svadbi u Kani Galilejskoj Isus je zacijelo zajedno s ostalima izrekao svoj blagoslov nad mladencima, kako je u Židova običaj.

Isusov blagoslov djece. Isus je djecu uzimao kao primjer pravih pripadnika Božjega kraljevstva i rado ih je blagoslivljao. Evo npr. Mk 10,13-16.

Donosili mu dječicu da ih se dotakne, a učenici im branili. Opazivši to, Isus se ozlovolji i reče im: »Pustite dječicu neka dolaze k meni; ne priječite im jer takvih je kraljevstvo Božje! Zaista, kažem vam, tko ne primi kraljevstva Božjega kao dijete, ne, u nj ne će ući.« Nato ih zagrli pa ih blagoslivljaše polažući na njih ruke.

III. OBITELJSKI BLAGOSLOV U BOGOSLUŽJU CRKVE

1. Povijest

Prije nego što počnemo govoriti u blagoslovima obitelji, evo samo jednog primjera kako je Crkva od samih početaka svoje pastoralno i katehetsko djelovanje prožimala liturgijom: katekumenat. Uz kateheze, voditelj katekumenata redovito je na njih polagao ruke moleći molitve otklinjanja. U korizmi ih je biskup primio među kandidate za krštenje, tj. predsjedao je liturgiji upisa njihova imena, on je s njima imao tri provjere, predaju Vjerovanja i molitve Gospodnje, itd., itd.

Od samih početaka u ranokršćanskim spisima nailazimo na blagoslov vode za krštenje, na blagoslov ulja; tu su i blagoslovi naroda, bolesnika itd. Kasnije se sve više blagoslivljaju hrana i, općenito, predmeti. Blagoslov obitelji nalazimo praktički samo u obredima sklapanja ženidbe. Tako misu za mladence i tekst blagoslova mladenke nalazimo već u Sakramentaru iz Verone (br. 1105-1110). Gelazijev sakramentar donosi u misi i vlastito predslavlje, a blagoslov se odnosi na oboje mladenaca (br. 1443-1455). Slično i Grgurov sakramentar (br. 833-839). U Galiji i Španjolskoj bio je poznat i blagoslov bračne ložnice, što je kasnije ušlo i u Rimski obrednik, a pontifikali donose obrede uz slavlja obljetnice ženidbe.⁶

U Obredniku koji je bio na snazi do 2. vatikanskog sabora, osim već poznatoga blagoslova kuća, među nepridržanim blagoslovima od br. 41. do 48.

⁶ Usp. Z. PAŽIN, *Otajstvo je to veliko. Liturgija i teologija Reda slavljenja ženidbe*, Đakovo, 2005., str. 29.-36.

nalazimo *Blagoslov odrasloga bolesnika, Isti blagoslov za više nemoćnika, Blagoslov bolesnih hodočasnika, Blagoslov trudne žene, Blagoslov djeteta, Blagoslov djeteta, Blagoslov djece i Blagoslov bolesne djece*. Svi su ti blagoslovi pridržani svećeniku.

Međutim, izvan službenih obrednika, pobožni su vjernici slavili blagoslove. Tako je poznat blagoslov roditelja sinu ili kćeri koji idu na vjenčanje, kao i znak križa koji su svednevice, osobito prije spavanja, činili nad svojom nejakom djecom. K tomu, u nekim su krajevima nedjeljom navečer, moleći Vjerovanje, prošli cijelom kućom i gospodarskim zgradama i škropili blagoslovljenom vodom.

2. Današnji obrednici

Prije dvije godine pojavilo se novo izdanje Obrednika blagoslova⁷. Ovo izdanje slijedi isto tipsko izdanje iz 1984., odnosno ponovljeno izdanje iz 1985. godine⁸, prema kojemu je priređeno i prvo izdanje Blagoslova na hrvatskom jeziku⁹.

Obrednik već u samom rasporedu građe pokazuje da na prvo mjesto dolaze blagoslovi osoba. Tako se prvo poglavlje odnosi na blagoslov obitelji i njihovih članova: blagoslov obitelji, supruga, nejake djece, dječaka i djevojčica, zaručnika, žene prije i poslije poroda i blagoslov staraca. Većinu tih blagoslova može predvoditi i laik, »snagom općeg svećeništva u koje su promaknuti po krštenju i potvrdi«, kako to izričito veli Obrednik blagoslova u br. 18c. Nadalje, kako smo to već drugdje istaknuli, tipsko izdanje ovoga Obrednika priređeno je s nakanom i poticajem da svaka mjesna Crkva taj Obrednik prilagodi u skladu s vlastitom »hvalevrijednom« predajom i drugim »hvalevrijednim« običajima.

U tom smislu prvo izdanje obrednika Blagoslova donosi tri vlastita blagoslova, među kojima ističemo kao našu posebnost Blagoslov obitelji o božićnim

⁷ Usp. *Rimski obrednik obnovljen prema odluci svetog općeg sabora Drugog vatikanskog, proglašen vlašću pape Pavla VI. Blagoslovi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007. (= B2007)

⁸ Usp. *Rituale Romanum ex decreto Sacrosancti oecumenici concilii Vaticani II instauratum, auctoritate Ioannis Pauli II promulgatum. De benedictionibus*. Editio typica. Typis Polyglottis Vaticanis MCMLXXXIV. Reimpresio 1985.

⁹ Usp. *Rimski obrednik obnovljen prema odluci svetog ekumenskog sabora Drugog vatikanskog a proglašen vlašću pape Ivana Pavla II. Blagoslovi.*, Nalogom i odobrenjem Biskupske konferencije i potvrdom zbora za bogoštovlje izdaje Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1987. (= B1987)

blagdanima u njihovim domovima¹⁰, a izdanje iz 2007. godine, uz navedene donosi i osam novih¹¹. Osim toga, ovaj Obrednik uskrсни blagoslov obitelji, koji je predviđen u tipskom izdanju i koji u nas nije uobičajen, prerađuje u blagoslov obitelji u božićnom vremenu te ubacuje neke molitve i prošnje iz priručnoga izdanja za blagoslov kuća¹².

Kao što se vidi, tipsko izdanje blagoslova uz jedan naš vlastiti predviđa osam ili devet blagoslova obitelji i pojedinih njezinih članova. Međutim, velik je nedostatak naših izdanja obrednika Blagoslova što – slijedeći tipsko izdanje – naši obrednici prečesto samo navode mjesto odakle treba uzeti biblijski tekst, ali samog teksta ne donose, nego upućuju na to da se tekst preuzme iz Biblije. Zanimljivo je, osim toga, da B1987 redovito donosi tekstove pripjevnih psalama (115 puta!), dok B2007. redovito ne donosi tekst pripjevnog psalma nego samo antifonu i onda upućuje da se određeni redci psalama preuzmu iz Biblije (115 puta!). Još je gora situacija s biblijskim čitanjima. Ona se donose samo 62 puta, dok se čak 217 puta naznačuju samo poglavlja i redci pojedine biblijske knjige i upućuje da se tekstovi preuzmu iz Biblije.

U takvoj situaciji vidim dvije mogućnosti.

Prva je da revni pastoralni radnik svaki put sastavi obred blagoslova prema predlošku, kako stoji u B2007. U tom slučaju je naime obrednik tek predložak, dakle, nije priručnik. Voditelj slavlja uvijek bi, uz obrednik, morao imati i pripravljene biblijske tekstove na posebnom papiru, ili bi trebao cijeli obred napisati, a obrednik ostaviti kod kuće. Drugim riječima, osobito revan župnik bi na osnovu ovoga Obrednika morao napisati svoj priručni obrednik za svako slavlje, ako se ne želi izgubiti u papirima.

Druga je mogućnost, naravno, u praksi puno vjerojatnija. Predvoditelj slavlja čitat će samo ono što je u obredniku doneseno i ne će se obazirati na naznake za biblijska čitanja, jer tražiti i pisati biblijske tekstove traži i vremena i napora. Tu ne pomaže puno ni računalo: i u tiskanoj Bibliji i u računalnom izdanju Biblije psalme ćemo stalno morati prerađivati. Naime, prema tradiciji,

¹⁰ *Blagoslov obitelji o božićnim blagdanima u njihovim domovima, Blagoslov vode uoči Bogojavljenja, Uskrсни blagoslov jela.*

¹¹ *Blagoslov za početak školske godine, Blagoslov novih župskih prostorija, Blagoslov dječjega vrtića, Blagoslov doma za mladež, Blagoslov doma za starije i nemoćne, Blagoslov grobova u različitim prigodama, Blagoslov na blagdan sv. Blaža, Mladomisnički blagoslov.*

¹² *Godišnji blagoslov obitelji u njihovim domovima. Pastoralno izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., str. 14.-21.*

umjesto »Jahve« (kako stoji u Bibliji) u liturgiji uvijek velimo »Gospodin« ili »Gospod« i to u svih sedam padeža. Tako ćemo u praksi imati malo koristi od mnoštva prikladnih i lijepih svetopisamskih čitanja. S B2007 stvar je još teža, jer se pripjevni psalmi uopće ne donose (dok ih B1987 donosi). Dakle, uz novi ćemo obrednik *uvijek* morati imati Bibliju (pazeći da umjesto »Jahve« kažemo »Gospodin«) ili ćemo pripjevne psalme pisati na posebnom papiru ili ih tražiti i čitati iz drugih liturgijskih knjiga. U praksi će se vrlo često događati da se pripjevni psalam zbog toga uopće ne će uzimati.

Jedini je realni izlaz iz ove neprilike što hitnije izdanje vlastitoga obrednika koji bi ispravio navedene nedostatke.

IV. MOGUĆNOSTI

Dva su načina blagoslova u ambijentu obitelji. Blagoslov, naime, može slaviti svećenik, a mogu i sami ukućani.

1. Blagoslovi koje slavi zaređeni službenik

Svećenik danas gotovo svaku pastoralnu aktivnost može prožeti liturgijom blagoslova. Sigurno nije dobro blagoslove ograničiti na blagoslov svari, jer to u ljudima lako može pobuditi magijsko shvaćanje blagoslova. Valja proučiti Obrednik koji pruža mnoštvo mogućnosti. Naša je osnovana zadaća navješćivati riječ i slaviti otajstva. A to se događa ne samo po sakramentalnim slavljinama, nego i po slavljinama blagoslova. Cjelokupni naš pastoralni rad valjalo bi prožeti liturgijom. U tom se smislu osobito prikladnim pokazuju blagoslovi. Zazivajući Božji blagoslov na vjernike s kojima želimo rasti u vjeri, dajemo slavu Bogu, priznajemo da smo mi tek sluge beskorisne te da je sve po Bogu, od Boga i u Bogu. Da ostanemo u okvirima zadane nam teme, evo sasvim konkretnih primjera *različitih oblika liturgijskih blagoslova obitelji*.

a) Blagoslov prigodom krsnih razgovora

Malo po malo ipak nam sve više ulaze u praksu krsni razgovori. Naime, prije krštenja većina od nas ima susret s roditeljima i kumovima, bilo u domu samih roditelja, bilo u župskim prostorijama. Tom se prigodom upišu podatci i održi kateheza o značenju sakramenta krsta. Pastoralci preporučuju da je prije

krštenja dobro održati i nekoliko takvih krsnih razgovora. Izvrсна je to prilika da npr. s mladim roditeljima proslavimo »blagoslov supruĝa« ili »blagoslov nekog djeteta« ili pak »blagoslov obitelji«, kako nam predlaĝe Obrednik. Zašto dati naglasak samo na katehezu? Liturgija i kateheza uvijek su išle zajedno, kako je to oduvijek bilo u katekumenskom hodu.

b) Blagoslov male djece prigodom pričesti roditelja

Neki roditelji rado idu na pričest zajedno sa svojom malenom djecom. I to je izvršna prigoda da, nakon što dademo pričest roditelju, dijete blagoslovimo polaganjem ruku ili dajući im znak kriĝa na čelo.

c) Godišnji ili prigodni blagoslov djece

Neki su ŝupnici već uočili ljepotu i važnost blagoslova djece. Neki to čine za Nevinu dječicu, drugi o Boĝiću ili Uskrsu, a drugi to pak vezuju uz slavlje nekog sveca (npr. sv. Antuna). Ljudi su u pozitivnom smislu osjetljivi na vlastitu djecu i to redovito nailazi na veoma lijep prijem.

d) Blagoslovi djece u nekim zgodama (izleti, športska natjecanja i sl.)

Lijepo pripravljena liturgija blagoslova može se slaviti s djecom na početku nekih manifestacija kao što su športska natjecanja, hodočašća, izleti, početak i završetak nastave...

e) Blagoslov djece u odgojnim ustanovama

Sigurno smo već slavili blagoslov djece u vrtiću, u nekom domu, u školi. I to je izvršna pastoralna prigoda kako otajstvo Kristova spasenja možemo slaviti s vjernicima obredom blagoslova.

f) Školska bogoslužja

Nažalost, još uvijek kod nas nisu zaživjela školska bogoslužja. Uzrok tomu može biti i neupućenost i nepostojanje takve prakse, ali i nerazumijevanje nekih ravnatelja škole. Naime, ako djeca u sklopu nastave hrvatskog jezika idu u kazalište, u sklopu predmeta upoznavanje prirode i društva odu u neku pekar-

nicu, a u sklopu sata biologije odu u zooški vrt; zašto onda ne bi u sklopu sata vjeronauka otišla u crkvu na bogoslužje? U sklopu službe riječi tada se može slaviti blagoslov za dječake i djevojčice, kako to stoji u Obredniku.

g) Blagoslov zaručnika u sklopu tečaja pripreve za ženidbu

Obrednik blagoslova i novi Red sklapanje ženidbe donose obrazac blagoslova zaručnika prigodom sklapanja zaruka. Međutim, zašto se ne bi na koncu Tečaja pripreve za ženidbu mogao upriličiti blagoslov zaručnika, kada nam ionako gotovo svi dolaze u parovima?¹³ Ili možda mislimo da će ovo bogoslužje uzeti previše vremena za naše učeno izlaganje?

h) Blagoslov bračnih parova ili obitelji prigodom pastoralnih susreta

Obiteljski se pastoral sve više širi. Prema različitim modelima upriličuju se susreti s bračnim parovima ili s obiteljima, bračni vikendi, susreti obitelji, susreti obitelji određene duhovne inspiracije i sl. Osim zajedničke euharistije, koja se takvim prigodama redovito slavi, koji pua bi bilo prikladnije slaviti upravo bogoslužje blagoslova. Time bi se afirmiralo ovo lijepo bogoslužje Crkve, a u isto bi se vrijeme dala veća važnost nedjeljnoj euharistiji.

i) Blagoslov supruge prigodom obljetnice braka

Obrednik blagoslova i novi Red sklapanje ženidbe donosi Red blagoslova supruge prigodom obljetnice braka. Supruzi rado na taj način žele proslaviti zlatni pir. Međutim, ništa ne priječi da se tako proslavi svaka obljetnica sklapanja ženidbe. Kao pozitivan primjer svakako valja spomenuti »nedjelju bračnih jubileja« koja se odnedavno uvodi u našoj nadbiskupiji.

j) Godišnji blagoslov obitelji poslije Božića

Ovaj blagoslov zacijelo može biti lijepo iskustvo i za obitelji i za svećenika, kada župnik ima dovoljno vremena da mirno i bez žurbe pohodi jednu obitelj. Tu se u praksi javljaju dva problema. *Prvo*, veličina župe. Ukoliko je župa velika, onda se blagoslivljanje ne može brzo završiti. U tom slučaju dolaze na

¹³ U literaturi nalazimo takve obrasce za tečajevu priprevu za zaručnike. usp. P. ARAČIĆ, *Rasti u ljubavi. Priprava za brak i obitelj i pastoral zaručnika*, Glas koncila, Zagreb, 2000., str. 145.-152.

ispomoć drugi svećenici. Blagoslov bude u redu, ali se o pastoralnom pohodu ne može govoriti u punom smislu, jer to nisu svećenici koji u toj župi djeluju tijekom godine. *Drugo*, koliko god se župnik trudio, umor čini svoje i teško je blagoslov u miru i pobožno obaviti, kada se ima na umu da i drugi nestrpljivo čekaju. Rijetki su slučajevi da svećenik ima ukupno dvije stotine obitelji i to onda na miru »razvuče« na deset dana.

k) Blagoslov prigodom pohoda pojedinoj obitelji

Neki župnici u određenim prigodama pohode pojedine obitelji. Može to biti u nekim posebnim okolnostima kao što je to nakon iznenadne ili tragične smrti u obitelji, povodom neke »okrugle« obljetnice braka, i sl. I taj pohod može biti zaključen bogoslužjem blagoslova.

l) Blagoslov više obitelji

U nekoj posebnoj prigodi župnik može slaviti bogoslužje blagoslova za jedan zaselak ili ulicu. Radi se jednostavno o tomu da se u svaku posebnu pastoralnu prigodu može uključiti i blagoslov.

m) Blagoslov bolesnika

Ovaj se blagoslov često slavi u nekim svetištima i prigodom nekih posebnih duhovnih sastanaka. Nedopustivo je da neki svećenici u svom zanosu na nekom seminaru manje-više svima dijele sakrament bolesničkog pomazanja, zaboravljajući pri tomu odredbe Crkve komu i u kojim prilikama taj se sakrament može podijeliti. Umjesto takvih vratolomija, lijepo se može slaviti blagoslov bolesnika.

2. Blagoslovi koje slavi laik

Već smo spomenuli da Obrednik blagoslova izrijekom veli kako određenim slavljinama blagoslova mogu predsjedati laici. Pri tomu, naravno, valja poštovati prednost: laik će dati prednost đakonu, đakon svećeniku, a svećenik biskupu. No, ukoliko nema zaređenoga službenika, određene blagoslove može slaviti laik. U tom slučaju on nije »izvanredni službenik«, nego to čini kao redovni služitelj, snagom sakramenata inicijacije koje je primio. U ovomu ćemo

prikazu u prvom redu naglasiti neke, recimo tako, »kvalificirane« laike, a to su u našim prilikama vjeroučitelji, učitelji, odgajatelji.

a) »Kvalificirani« laik

U radu s djecom i mladima i nesvjesno ostajemo u okvirima prosvjetiteljstva, gdje se naše djelovanje gotovo isključivo svodi na to da djeci i mladima pomognemo steći određena znanja i vještine. Međutim, kao kršćani trebamo biti svjesni koliko je važan i duhovni rast i razvoj. Kršćani žive s liturgijom i po liturgiji, po njoj se Kristova otajstva ostvaruju i vrše u Crkvi. Zato, osim temeljnih sakramentalnih slavlja, među kojima posebno mjesto zauzima nedjeljna misa, važna su i slavlja blagoslova. Tako prigodice i *vjeroučitelji* i *odgajatelji* mogu s djecom slaviti mala bogoslužja blagoslova. Blagoslov je temelj kršćanske molitve! Iznenadit ćemo se koliko prigoda možemo pronaći: jaka liturgijska vremena: došašće, božićno vrijeme, korizma, vazmeno vrijeme; posebne prigode: izleti, početak polugodišta, određeni blagdani kao i spomendani svjetovnoga kalendara (npr. dan planeta zemlje, dani kruha...), kao i sve posebne prigode određene skupine djece. Već spomenuti blagoslov zaručnika prigodom tečaja pripreve na ženidbu mogu, naravno, slaviti i nezaređeni voditelji tečaja.

b) Blagoslovi u okviru obitelji

Roditelji su oni koji trebaju njegovati svekolik duhovni život svoje obitelji, pa onda i određene blagoslove. Bilo bi izvrsno poučiti roditelje da redovito zazivaju Božji blagoslov na svoju djecu i na cijelu svoju obitelj. Evo samo nekih mogućnosti.

Redoviti blagoslov djece i obitelji. To je u prvom redu blagoslivljanje Boga prije zajedničkog objeda, pogotovo nedjeljom. Nadalje, to može biti jednostavni i kratki blagoslov prije spavanja. U tom smislu vrijedi i onaj križić s kratkom molitvicom koju majke stavljaju na čelo svojoj novorođenoj djeci. Nešto duža blagoslovna molitva može biti nedjeljom i većim blagdanima, kao i uoči tih dana.

Blagoslovi u posebnim prigodama. To mogu biti posebni blagoslovi za velike blagdane i za jaka liturgijska vremena.

Blagoslov zaručnika. I ovaj blagoslov, ako nema zaređenoga službenika, može slaviti laik.

Blagoslov mladenaca. Osobito dirljiv i vrijedan je blagoslov koji roditelji daju svojem sinu ili kćeri na dan kada oni odlaze iz kuće na vjenčanje. Takav običaj još uvijek postoji.

V. PITANJA I PERSPEKTIVE

Protestanti su imali obiteljsku Bibliju koju su čitali i u koju su upisivali važne događaje svoje obitelji. Katolici su imali svoje molitvenike. Što imamo danas? Tko još kupuje molitvenike i moli iz njih, pogotovo zajedno, u obitelji? Koliko obitelji u nas u kući zajednički moli Časoslov? Kažemo da je euharistija vrhunac i izvor svekolikog života Crkve. To je na svoj način svakako liturgija kao takva. A kakva nam je liturgija izvan onoga što je propisano i uhodano (misa, sakramentalna slavlja, blagoslov kuća i sprovodi)? Nije li i dalje u nas liturgija stvar crkve i sakristije? Što nam je činiti? Rekao bih, barem dvije stvari.

1. Vlastiti obrednik

Potrebno je prirediti i izdati Vlastiti obrednik gdje bismo u već postojeće sakramentalne i nesakramentalne obrede unijeli svoje vlastitosti i gdje bismo ponudili i neka slavlja koja u općim izdanjima ne postoje. Sam Rimski obrednik nas sokoli da zadržimo ili uvedemo sve hvalevrijedne običaje, koje onda nadležna crkvena vlast treba odobriti. Ako smo prije imali Vlastiti obrednik, zašto to ne bismo mogli imati i danas? Prisjetimo se onoga što smo prethodno govorili. Nemamo liturgijskih obrazaca za blagoslov obitelji prigodom krsnih razgovora, godišnji blagoslov djece koji bi bio smješten u određeni dan ili u određeno vrijeme, kao npr. božićno vrijeme. Ne postoji obred blagoslova zaručnika na zaručničkim tečajevima, niti obrazac blagoslova obitelji izvan uobičajenoga blagoslova kuća. Nisu u pitanju, naravno, samo blagoslovi vezani uz obitelj. Npr. u Obredniku nema blagoslova kruha za Dane kruha koji su sve prisutniji, blagoslova čitača i ministranata, nema blagoslova groblja (postoji samo obred blagoslova novoga groblja). Možemo nabrojiti i više takvih prigoda. Nadalje, svi blagoslovi u Obredniku blagoslova doneseni su u svom elementarnom obliku s nakanom da se prilagode. Ukratko, ta knjige više izgleda – i jest – obrazac na osnovu kojega bi trebalo napraviti uporabljiv obrednik. Zato pojedinci u našim časopisima objavljuju različite modele (i sâm sam u našem Vjesniku napisao model blagoslova zaručnika u sklopu tečaja pripreve za ženidbu, kao i obred primanja među kandidate za prvu pričest i za krizmu.). Međutim, sve je to »ex

privata diligentia«, nerazrađeno, nesistematizirano, neodobreno i neslužbeno. A tamo gdje se nešto privatno radi, teško je govoriti o kvaliteti. Šteta je prepustiti pojedinim pastoralnim djelatnicima da sami nešto improviziraju, jer su rezultati koji put vrlo dvojbeni. U tom smislu, kao neslavan primjer mogu poslužiti zornice u nekim crkvama koje su postale kičaste dječje priredbe. Čemu u tome smislu koriti župnika, kad ne postoje jasne odredbe? Poput onoga »ceterum censeo« ponavljam primjer iz ne tako davne prošlosti. Godine 1929. objavljeno je u Zagrebu hrvatsko izdanje Rimskoga obrednika, a samo 4 godine kasnije, 1933. godine, Đakovo izdaje svoj Vlastiti obrednik. Kakva god da mu je bila kvaliteta, bio je služben, naš, prilagođen našim potrebama! Možemo se samo diviti pastoralnoj razboritosti, odlučnosti, svijesti i – brzini! U tom smislu doista je ohrabrujuća izjava Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske:

Biskupijsko liturgijsko vijeće neka priredi vlastiti biskupijski »obrednik« Đakovačke i Srijemske biskupije s njezinim vlastitostima. U njega će biti uključen sakramental, red blagoslova i biskupijski molitvenik. U pripravi je potrebno u obzir uzeti legitimnu tradiciju vlastitu našim krajevima te naše posebnosti, ponovno je vrjednovati te nastojati postići uzajmanost suvremene teologije, liturgije i tradicije. U obrednik blagoslova svakako treba ugraditi blagoslov obitelji, blagoslov groblja i pojedinačnih grobova na Dušni dan i u drugim prigodama, blagoslov kruha,¹⁴ blagoslov polja na Markovo¹⁵, druge prigodne blagoslove i molitve te vlastite napjeve naših krajeva vezane uz pojedine obrede i sl. (br. 490)¹⁶

Za nadati se je da će (Nad)biskupijsko liturgijsko vijeće u smislu ove odredbe brzo djelovati.

2. Liturgijski molitvenik-pjesmarica

Naša sinoda, kao što smo vidjeli, spominje vlastiti obrednik koji bi uključivao sakramental, red blagoslova i biskupijski molitvenik. Vjerojatno bi se biskupijski molitvenik ipak tiskao kao poseban svezak koji bi za vjernike bio jednostavniji i prikladniji. Evo jednoga dobrog modela. Na primjeru njemačke

¹⁴ U školama se redovito obilježava Dan kruha, pa u sklopu toga svećenik mora sam sastavljati prigodan obred blagoslova.

¹⁵ Usp. SC, br. 79.

¹⁶ *Ti si Krist – za nas i za sve ljude. Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske*, Nadbiskupski ordinarijat, Đakovo, 2008.

liturgijske pjesmarice *Gotteslob* i njezine hrvatske inačice *Slavimo Boga* možemo vidjeti kako se može izdati praktična pjesmarica koja, uz pjesme, u sebi sadržava osnovne molitve, zatim tekstove za sakramentalna i nesakramentalna slavlja.

Ne ulazeći u izbor pjesama i melodija, smatramo ovakav pristup primjerenim. Naime, ovakav molitvenik-pjesmarica pretpostavlja da prosječan vjernik nema Nedjeljni i blagdanski misal (ABC), Obrednik blagoslova te da nema Časoslov. Međutim, u jednom ovakvom molitveniku-pjesmarici vjernik bi mogao naći gotovo sve što mu je potrebno i za osobnu molitvu, i za osobnu pripremu na sakramente, za slavljenje blagoslova kao i molitve i pjesme za zajednička slavlja. Tu bi se onda mogla uvrstiti i različita slavlja blagoslova u obitelji i kršćanskoj zajednici, slavlja koja nužno ne mora predvoditi zaređeni službenik. Pri tom je, naravno, veoma važno načiniti mudar izbor molitvenih tekstova i uvode u pojedina slavlja. Valja uzeti u obzir i činjenicu da sve manje (mlađih) naših vjernika ima bilo kakav molitvenik (kvaliteta naših molitvenika zasebno je pitanje)¹⁷. Stoga bi ovaj molitvenik-pjesmarica bio upravo nužan. Svaka bi crkva mogla imati određeni broj takvih primjeraka, a vjernici bi, uvjeren sam, rado kupovali takav molitvenik-pjesmaricu. Korist bi bila dvostruka. Vjernicima bi se pružila pjesmarica u kojoj bi bile donesene note kvalitetnih i priznatih pjesama, a u isto vrijeme bi imali na raspolaganju i tekstove za sakramentalna i nesakramentalna slavlja, kao i za blagoslove, pobožnosti i molitve. Potrebno je taj posao učiniti savjesno, stručno i – brzo. Nadajmo se da će, prema odredbi Sinode i u ovom slučaju (*Nad*)*biskupijsko liturgijsko vijeće* brzo i efikasno djelovati. Čisto marketinški, ovakva bi se pjesmarica zahvaljujući velikoj naknadi mogla ponuditi po povoljnoj cijeni, da bude pristupačna svakoj obitelji.

Tako ne ćemo očekivati od svakog pojedinog župnika da sam stvara liturgiju¹⁸. Imamo na raspolaganju dosta liturgijske građe razasute po našem Vjesniku, u mnogim župama postoji i neka liturgijska skupina. To je veliko bogatstvo i zasigurno u takvim uvjetima možemo postići puno više nego što se to u starini činilo. Šteta bi bilo taj potencijal ne iskoristiti.

¹⁷ Bez službenoga i provjerenoga izdanja, javljaju se molitvenici sastavljeni marom i dobrom voljom nekih svećenika, a pri tomu je kvaliteta upravo upitna. Tako se u jednom nedavno izdanom molitveniku među crkvenim zapovijedima navodi ona stara formulacija da treba nedjeljom pobožno *slušati* nedjeljnu misu.

¹⁸ Nažalost, i sama Opća uredba Rimskoga misala pretpostavlja da pojedini župnici improviziraju bogoslužje, pa tako određuje da župnik može prikladnim obredom uvesti nove čitače u službu. Kojim obredom? Tko ga je pripremio i napisao?

VARIOUS FORMS OF LITURGICAL BLESSINGS OF THE FAMILY

Zvonko Pažin, Đakovo

Summary

The author speaks about various possibilities of liturgical blessings in the family. In order to enable proper understanding of liturgy of the blessing, he first addresses the blessing as it is presented in the very book of blessings, i.e. in the Bible and in the Christian tradition, and thus provides its theological foundation. After that the author reveals the possibilities of celebrating the blessing contained in the valid book of blessings from 2007. The central part features some of the ways to celebrate the blessing in a family setting with a note that such celebrations can be conducted either by an ordained priest or by a layman. As the official book of blessings shows two major deficiencies (namely, in most cases it neither contains the texts from the Holy Bible nor does it include a sufficient number of its own celebrations), therefore the necessity arises for an own book of blessings, as prescribed by the Second Diocesan Synod of Đakovo and Srijem, and also for an own prayer book–hymn book to be prepared on the basis of this book of rites to serve the needs of the common people.

Key words: *family, blessings, book of rites, prayer book, song book, Diocesan Synod.*